

<https://doi.org/10.62837/2026.7.60>

NİŞANƏ KƏRİMOVA NƏSRULLAH
Baki Slavyna Universiteti
ORCID:0009-0001-1046-6723
kerimova.nishana05@gmail.com

MÜASİR İNGİLİS DİLİNDƏ SÖZÖNÜLƏRİNİN MƏTN YARATMADA ROLU XÜLASƏ

Müasir ingilis dilində sözönləri əlaqələndirici sözlər olaraq köməkçi nitq hissələrinə aid edilsə də, onlar məndaxili paradigmatik və sintaqmatik əlaqələrin qurulmasında, ifadə olunacaq fikrin tamamlanmasında, ötürüləcək informasiyanın qrammatik və məna cəhətdən aydın, dəqiq ifadə olunmasında, mühüm rol oynayır. Diaxronik tədqiqatlar mənşəyinə görə sözönlərinin müxtəlif nitq hissələrindən – isim, sifət, bağlayıcılar, zərflər, nidalardan törədiyini isbat edir. Sözönləri qeyd olunan nitq hissələri ilə qrammatik omonimlik yaratsalar da, onlar dildə öz işlənmə mövqeyi ilə fərqlənən və aid olduqları sözlərlə birlikdə sözönlü perifrastik ifadələr yaratmaqla mətn daxilində müxtəlif leksik mənalara və sintaktik vəzifələri bildirirlər. Məndaxili fikrin məna və forma cəhətdən düzgün qurulmasında sözönləri mühüm funksiya daşıyırlar. Təqdim olunan məqalədə müasir ingilis dilində sözönlərinin və sözönlü birləşmələrin mətn yaratmada rolu məsələsi tədqiqata cəlb olunmuşdur.

Açar sözlər: *funksional sözlər, sözönlü birləşmələr, aktual üzvlənmə, kommunikativ üzvlənmə, mətn yaratma*

Dilçilik tədqiqatlarında dil təkamüllə dəyişən, hər zaman yenilənən və insan toplumundakı hər hansı bir yeniliyi özündə ifadə etməyi bacaran canlı sistem olaraq öyrənilir. Dilin tarixi təkamülü geridönməz proses olub cəmiyyətin inkişafı ilə paralel olaraq davam edir. Dildə baş verən dəyişikliklər cəmiyyətin hər təkamül mərhələsinə uyğunlaşmaqla onun ünsiyyət vasitəsi kimi hər zaman gündəmdə qalmasını şərtləndirir. Çünki dil ətraf aləmdə, cəmiyyətdə baş verən dəyişiklikləri dil vahidləri ilə özündə əks etdirməklə həmin anın ünsiyyət vasitəsi olma vəzifəsini yerinə yetirmə iqtidarında olur və olmaq məcburiyyətindədir. Əks halda, dil funksional cəhətdən ünsiyyət vasitəsi olma mövqeyini itirə bilər. Bu cəhətdən, dil hər zaman dəyişir, hər bir yeniliyi verbal olaraq ifadə etməklə, zamanın nəbzini tutmaqla, özünü yaşada və aid olduğu toplumun ünsiyyət vasitəsi vəzifəsini yerinə yetirə bilər. *“Dil sosial davranış formalarından biridir. Dildən informasiyanın ötürülməsində istifadə edilir. Fərdin danışığı onun fon biliklərini, xarakterini, niyyətini və s. əks etdirir. Psixoloji tədqiqatlar göstərir ki, şifahi nitq insanın özünü ifadə etməsinin 15%-ni təşkil edir”* [2, s.6] Başqa sözlə, insanın yaşadığı mühitdə baş verən yeniliklər onun nitqində şəxsin dil səriştəsi səviyyəsində ifadə etdiyi mürəkkəb sintaktik bütövlərlə, makro və ya mikro mətnlərlə ifadə olunur. Əgər dildə heç bir yenilənmə getmirsə, deməli, o dil

artıq ölü dil hesab olunur. Məsələn, klassik latın dilində min illərdir heç bir yenilənmə yoxdur, cəmiyyətdə baş verən bu qədər yenilənmələrin heç biri latın dilində əksini tapmır, heç bir yeni söz, ifadə dilin lüğət sisteminə daxil olaraq onu zənginləşdirmir. Buna görə də, latın dili hazırda ölü dil adlandırılır [4, s.2], baxmayaraq ki, orta əsrlərdə kilsə xaqanlığı dövründə, Xristian dininin geniş ərazilərə yayılması ilə latın dili dünyəvi dil hesab olunurdu.

İngilis dilinin təkamül tarixinin diaxronik aspektdən tədqiq olunması göstərir ki, bu dil tarixi hadisələrin qaynar nöqtəsində olmaqla, əsrlərlə davam edən yadelli işğallarının və yad dillərin təsiri altında təşəkkül tapmışdır. Hətta ingilis dilində o səviyyədə radikal yenilənmələr olmuşdur ki, o, dil tipini dəyişməklə sintetik dildən analitik dilə transformasiya etmişdir. O.Yespersen, H.Suit, A.Kurzan, C.Babayev, T.A.Rastorguyeva, A.İ.Smirnitski, V.D.Arakin, A.Bou, T.Keybl, A.Kəmpbell, N.Bleyk və başqa alimlərin əsərlərində ingilis dilinin təkamül mərhələləri təhlil olunmaqla dilin sintetizmdən analitizmə meyl etməsi araşdırılmışdır. İngilis dili çətin, çoxşaxəli tarixi hadisələrlə müşayiət olunan təkamül mərhələlərini keçirməklə, gəlmə dillərin əsrlərlə davam edən təsirinə məruz qalmaqla, tipoloji cəhətdən tamamilə yenilənərək analitik dilə transformasiya etməsi dilin daxili quruluşunun qrammatik cəhətdən yenidən qurulması ilə nəticələnmişdir. Eyni zamanda, ingilis dilinə selt, latın, skandinav, fransız dillərindən xeyli sayda sözlər daxil olmuş, dilin təkcə lüğət fondu deyil, onun fonetik, orfoqrafik və qrammatik sistemi radikal çevrilmələrə məruz qalmaqla, digər german dillərindən, xüsusilə, alman dilindən fərqli istiqamətdə inkişaf etmişdir. Halbuki, Ulu german dilindən törəmiş dillər olmaqla qədim alman və ingilis dilləri eyni coğrafi ərazidə danışılmış qohum və kifayət qədər oxşar dillər olmuşlar. Orta dövrün sonlarına doğru fransızların əsarətindən azad olan İngiltərə erkən müasir dövrün əvvəllərində, xüsusilə I Elizabetin dövründə güclü müstəmləkə dövlətinə çevrildi. İngiltərə imperiyasının artan qüdrəti hesabına ingilis dili müxtəlif qitələrə yayılmaqla dünya dilinə çevrildi. İngilis dili yayıldığı coğrafi ərazilərdə danışılan yerli dillərə həm təsir etdi, həm də bu dillərdən bəhrələndi. İngilis dilinə daxil olan alınma sözlər hesabına o, tədricən zəngin, kosmopolit lüğət tərkibinə malik, sinonim, omonim və antonim sözlərin, dubletlərin geniş işləndiyi bir dil oldu. O.Yespersen ingilis dilinin sintetik dildən analitik dilə meyl etməsini yüksək qiymətləndirərək, onun sadə qrammatik quruluşa, zəngin lüğət fonduna sahiblənməsini ingilis dilinin dünya dilinə çevrilməsində başlıca səbəblər hesab etmişdir. Alim qeyd edir ki, *“İki, üç əsr bundan əvvəl ingilis dili elə az adam tərəfindən danışılırdı ki, heç kəs xəyal edə bilməzdi ki, o, bir gün dünya dilinə çevriləcək”* [6, s.246]. O.Yespersen digər dillərlə müqayisədə ingilis dilinin daxili quruluşunun daha üstün mövqeyə malik olduğunu qeyd etmişdir.

İngilis dilinə daxil olan sözlərin dildə həm leksik, həm də qrammatik vahid olaraq işlənməsi onun leksik sisteminə omonim, antonim, sinonim, paronim və s. söz qruplarının həcmnin artmasına və ingilis dilinin söz ehtiyatı cəhətdən zəngin dilə çevrilməsinə səbəb olmuşdur. Bugünkü araşdırmalar göstərir ki, ingilis dili söz qatla-

rının zənginliyi cəhətdən, xüsusilə omonimlərin sayına görə dünya dilləri içərisində ilk yerdə qərarlaşır. S.Abdullayev bununla bağlı yazır: *“Dilçilik ədəbiyyatında omonimlər ən sadə söz qrupları kimi qiymətləndirilir. Omonimləri eyni zamanda qeyrisimmetrik (asimmetrik), müqabil olmayan mənə-forma tənəsübünün, daha dəqiq desək, tənəsübsüzlüyünün ifrat-aşırı forması kimi də izah etmək olar. Əgər eyni səs ardıcılığı ilə oxşar, birtipli mənalar ifadə olunursa, çoxmənalılıq – müxtəlif, qeyri-həmcins mənalar ifadə olunursa omonimlik yaranır”* [1, s.88].

Omonimlik hadisəsi german dillərinə, xüsusilə ingilis dilinə xas mühüm keyfiyyətdir. Tarixən ingilis dilində sinkretizm yaradan qrammatik əlamətlər çox olmuşdur. İngilis dilində qrammatik mənaların çoxluğuna baxmayaraq, onları ifadə edən formal əlamətlərin sayı yetəri qədər olmamışdır. Buna görə də, müasir ingilis dilində omonim dil vahidləri çoxluq təşkil edir, çünki bir şəkilçi, bir omonim leksik vahid və ya bir analitik söz morfem, köməkçi nitq hissəsi bir deyil, bir neçə leksik-qrammatik mənənin daşıyıcısı kimi istifadə olunur, beləliklə, dildə sinkretizm yaranır. D.Kristal sinkretizm hadisəsilə bağlı yazır: *“Orijinal olaraq bu termin dil tarixində geniş işlədilir. Bu şəkilçilərin dildə itməsi ilə yaranan oxşar formaların bir-birinə qarışması hadisəsidir. Bu zaman dildə eyni leksemin oxşar formaları işlədilir, lakin müxtəlif mənaları ifadə edir. Formalararası fərqlər sinkretikləşir və ya neytrallaşır”* [5, s.450]. Məsələn, qədim ingilis dilində ismin hal şəkilçilərinin əksəriyyəti ismin aid olduğu cinsindən asılı olmayaraq eyni şəkilçilərlə hallanmaqla omonimlik yaratmışlar. Və yaxud müxtəlif cinslərə aid olan isimlər demək olar, omonim şəkilçilərlə işlədilmişlər. Məhz ingilis dilində omonim şəkilçilərin çoxluğu dilin qrammatik sisteminə zəiflik, “sürüşkənlik” yaratmışdır. Təkamüllə inkişaf edən dil sadə dil modellərinə üstünlük verdiyindən, bu şəkilçilərin dili tərk etməsi analitik formaların, digər köməkçi nitq hissələrinin funksional cəhətdən “dirçəlməsinə” səbəb olmuşdur. Bu mənada, sözlərinin dildə işlənmə imkanları genişlənmişdir.

Bunu tədqiqatçılar ingilis dilinin tarixən sintetik dildən analitik dilə meyl etməsi, hal, şəxs bildirən şəkilçilərin tədricən dili tərk etməsi ilə əlaqələndirirlər. Belə ki, şəkilçilərin yerinə yetirmiş olduqları vəzifələri analitik formal vasitələr, habelə köməkçi nitq hissələri yerinə yetirməyə başlamışdır. Məsələn, sözləri ingilis dilini tərk etmiş ismin hallarını əvəz etməklə, cümlədə komponentlər arasındakı mənə və qrammatik əlaqələri bərpa etmişlər.

Müasir ingilis dilində sözləri əlaqələndirici vasitələr qismində çıxış etməklə cümlənin, eləcə də mətnin formalaşmasında mühüm rol oynayırlar. Sözlərinin ingilis dilində köməkçi nitq hissəsi statusunda işlədilməsinə baxmayaraq, onlar ehtiva etdikləri leksik mənaları və aid olduqları cümlə komponentləri ilə birlikdə həm nominativ mənəni ifadə etməklə, həm də cümlənin bir üzvü vəzifəsində işlədilməklə danışığın formalaşmasında mühüm rol oynayırlar. Sözləri o cəhətdən əsas nitq hissələrinə yaxınlaşa bilirlər ki, onların ehtiva etdikləri leksik mənaları vardır. Lakin sözlərinə xas leksik mənə və sintaktik funksiya yalnız onların digər nitq hissələri

– isim, əvəzlilik, say, sifət, feillə işlənərkən yaranmış frazalarda, perifrastik ifadələrdə özünü göstərir. Məsələn, *by her coming* – *onun gəlişinə qədər, before the classes* – *dərslərdən əvvəl, in the original* – *orijinalda, from cover to cover* – *əvvəldən axıra kimi və s.*

Qeyd olunan xüsusiyyətlərinə baxmayaraq, sözlərin əsas nitq hissələri bölgüsünə ona görə daxil ola bilmir ki: a) onlar ayrılıqda işlənsin və cümlənin bir üzvü vəzifəsində ola bilməzlər; b) sözlərin heç bir qrammatik kateqoriyaya malik deyillər; c) onlar hal və digər qrammatik şəkilçilər qəbul etməzlər və paradigmlərə görə dəyişməzlər.

Bu xüsusiyyətlərinə baxmayaraq, sözlərin müasir ingilis dilində geniş formada işlədilərək fikir bitkinliyi yaradan, mətnin komponentləri arasında hər cür əlaqəni gerçəkləşdirən əsas yardımçı vasitələrdir. A.Y.Məmmədov mətn yaranmasında formal əlaqə vasitələri sisteminə fonetik, morfoloji, leksik, sintaktik təkrarlarla, deylik elementlərlə yanaşı, leksik-qrammatik vasitələri – bağlayıcıları, determinantları, eləcə də sözlərini aid etmişdir [3, s.26-27]. Şəkilçi morfemlərin azlıq təşkil etdiyi ingilis dilində qrammatik mənaların ifadə olunmasında, mətnin kohezivə və koherensiyasının formalaşmasında funksional baxımdan heç bir digər köməkçi nitq hissəsi sözlə ilə müqayisə oluna bilməz. Hazırda ingilis dilində *at, about, after, against, across, ahead of, along, alongside, around, before, behind, beneath, below, beside, besides, between, by, down, during, despite of, for, from, forward, in, into, inside, in front of, near, next to, on, over, onto, out of, opposite, since, to, toward, through, with, without, within* və s. sözləri işlədilməkdədir. Qeyd olunan sözlərin cümlədə isimlərlə, feillərlə, əvəzliliklərlə və digər üzvlərlə mənə və sintaktik əlaqələri qurmaqla mürəkkəb sintaktik bütövlərin təşkilində, onların qrammatik və məntiqi cəhətdən formalaşmasında mühüm rol oynayırlar. Qeyd edək ki, dildə o qədər də nəzərə-çarpacaq sözlər olmasalar da, sözlərin köməkçi nitq hissələri arasında funksional baxımdan ən əhəmiyyətli hesab olunur. Müasir ingilis dilində funksional sözlər kimi, sözlərin mətni formalaşdırıcı elementlər kimi çıxış etməklə, məntədaxili komponentləri bir arada saxlayır. “*Müasir ingilis dilində sözlərin öz xüsusiyyətlərinə görə həm leksik, həm də qrammatik vasitələr hesab oluna bilər. Onlar leksemlər kimi müəyyən semantikaya malikdirlər, eyni zamanda, ingilis dilində ismin hallarının əvəzinə işlədilməklə qrammatik funksiyaları yerinə yetirirlər. Bu xüsusiyyətlərinə görə, sözlərin ingilis dilində mətnin formalaşmasında mühüm rol oynayırlar*” [8, s.60]. Məsələn, *He ran through the corridor* – *O, dəhliz boyunca qaçdı*; *The book is on the table* – *Kitab stolun üstündədir*; *The present is for her* – *Hədiyyə onun üçündür*. Verilmiş cümlələrin mənə nüvəsi sözlərinin üzərində mərkəzləşib. Sözlərinin leksik mənası hesabına cümlələrdə hərəkətin hansı məkanda, mücərrəd əlaqədə baş verdiyi ifadə olunmuşdur. Məsələn, sonuncu cümlədə *for* sözlənin *to* və ya *from* sözləri ilə əvəz etsək, cümlələrin məzmunu belə dəyişir:

*The present is **for** her* (və ya *to her*) – *Hədiyyə onun üçündür* (*Hədiyyə onadır* yəni *Onun üçün alınır*). Bu cümlələr bir-birlərinin sinonimidir: eyni mənə müxtəlif sözlü birləşmələrlə ifadə olunub: *for her, to her*. Lakin *The present is **by** her* – *Hə-*

diyyə onun tərəfindəndir, yəni *Hədiyyəni o alıb*; *The present is from her* – *Hədiyyə ondandır* (*Hədiyyə onun tərəfindən alınıb və ya göndərilib*).

By və *from* sözləri ilə cümlələr eyni mənanı ifadə edirlər və grammatik sinonimlik yaradırlar. Lakin *for* və *from* sözləri ilə ifadə olunmuş cümlələr əks mənalı ifadə edirlər. Cümlələrdən göründüyü kimi, sözünün mənası bütöv cümlənin mənasını dəyişmə imkanına malikdir. Bu cəhətdən, sözlərinin ingilis dilində rolunun həm morfoloji, həm də sintaktik cəhətdən önəm daşdığını xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır. Paradigmatik olaraq sözünü bütöv cümlənin semantikasını idarə etməklə yanaşı sintaktik olaraq, aid olduğu sözə birlikdə cümlədə sözünü tamamlıq, yer, zaman, tərz-i-hərəkət, şərt, güzəşt, məqsəd zərfləri vəzifələrində işlənir. Bu cəhətdən, sözlərini sadə quruluşa, lakin dildə geniş işlənmə mövqeyinə malik nitq hissəsi adlandırmaq olar. Çünki müasir ingilis dilini sözlərsiz təsəvvür etmək, onlarsız fikri formalaşdırmaq, istənilən bir sintaktik vahidi nitq prosesində canlandırmaq qeyri-mümkündür. Bu xüsusiyyətlərinə görə sözləri kiçik, lakin güclü sözlər kimi xarakterizə olunurlar. “*Sözləri mənalı deyil, funksional sözlər qrupuna daxildir. Onlar əsas nitq hissələri kimi obyektiv aləm haqqında müstəqil olaraq məlumat verməyə qadir deyillər. Biz onları gördükdə və ya eşitdikdə onlar bizə canlı aləmdən heç nəyi xatırlatmırlar*” [10, s.49]. Lakin müasir ingilis dilində sözləri olmadan cümlənin aktual və kommunikativ üzvlənməsi, mənanın düzgün ifadə olunması qeyri-mümkündür. Müasir ingilis dilində sözləri mətn yaratmada, başqa sözlə, mətni təşkil edən sözlər arasında sintaktik və məna əlaqəsinin təşkilində, mətnin məna və forma cəhətdən düzgün, məzmunlu və məntiqi cəhətdən əlaqələnməsində mühüm rol oynayan köməkçi nitq hissəsidir, çünki ingilis dilində grammatik mənalı ifadə edəcək şəkilçi morfemlər yoxdur. Ona görə də, sözləri mətnin tərkib elementləri arasında məna, forma əlaqələrini realizə edən sözlər kimi işlədilməklə, mətni formalaşdıran əsas komponent kimi çıxış edirlər. Bağlayıcılar yalnız sözlər və cümlələr arasında tabelilik və tabesizlik əlaqəsi yaratmağa, artikullar qeyri-müəyyənliyi və müəyyənliyi ifadə etməyə, ədatlar aid olduqları sözlərin mənasını qüvvətləndirməyə xidmət edirlərsə, sözlərinin dildə funksiyası leksik və grammatik cəhətləri əhatə etməklə aid olduqları sözlərə leksik məna və sintaktik funksiya qazandırır. Sözləri olmadan ingilis dilində hər hansı mətni formalaşdırma, mətnin daxili komponentləri arasında grammatik və məna əlaqələrini qurmaq çətinidir. Sözləri bu komponentlər arasında istənilən semantikanı və sintaktik funksionu gerçəkləşdirən başlıca vasitələrdir. Hazırda dilçilikdə bu məsələ ciddi araşdırmalar tələb edən sahədir. “*Müasir ingilis mətnlərində sözlərinin mətnə işlədilmə tezliyini araşdırmaqla məşğul olan korpus dilçiliyinə ehtiyac vardır*” [7, s.16]. Məsələn, mətn nümunəsinə nəzər salaq:

The two men strolled together down Elm Street toward High.

"I've been meaning to ask you. You related to Admiral Hawley?"

"Don't you mean Admiral Halsey?" Ethan asked. "We've had lots of captains but I never heard of an admiral in the family."

"I heard your granddad was a whaling captain. Kind of connected up in my mind with the admiral, I guess." [9, s.14].

İki kişi Elm küçəsi ilə aşağıya doğru gəzərək, Hay küçəsinə tərəf qalxdılar.

"Fikrimdə idi sizdən soruşum. Sizin Admiral Holi ilə qohumluğunuz varmı?"

"Bəlkə Admiral Holsi nəzərdə tutursunuz? Etan soruşdu. "Mən ailədə çoxlu kapitan olduğu haqqında eşitmişəm, amma admiral haqqında heç eşitməmişəm".

"Eşitmişəm ki, sizin babanız balina ovlayan gəminin kapitanı olub. Düşünürəm, bu mənim fikrimdə admiral kimi qalıb."

Verilmiş qısa mətnin daxili komponentləri arasında məna əlaqəsinin, sintaktik idarəetmənin yaradılmasında sözlərinin rolu danılmazdır. Mətnə *down* – *aşağıya doğru*, *toward* – *doğru*, *təraf*, *to* – *a*, *-ə*, *-ya*, *-yə*, *of* – *in*⁴, *in* – *də*, *-də* sözləri işlədilməklə mətnə yer və istiqamət, mücərrəd əlaqələri ifadə etməklə fikrin formalaşmasını təmin etmişlər. Bu cəhətdən, ingilis dilində sözləri funksional sözlər olaraq dildə aparıcı mövqe dayanırlar.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Abdullayev, S.Ə. Qeyri-səlis dilçilik təcrübəsi. Bakı-2013. 596 səh.
www.academia.edu/6574862/...Experience_fuzzy_linguistics
2. Qurbanova, L.Q. Dildə fonetik və fonoloji mənimsəmə və interferensiya hadisəsi. (İngilis və Azərbaycan dillərinin materialları əsasında). Monoqrafiya. ADPU- nəşriyyatı. Bakı 2016. 208 səh.
3. Məmmədov, A.Y. Mətn yaranmasında formal əlaqə vasitələrinin sistemi. Bakı-"Elm"-2001. 144 səh.
4. Baugh, A.C., Cable, Th. A History of the English Language. Fifth Edition. Routledge – 2005. 459 p.
<https://sequentialnarratives.wordpress.com/wpcontent/uploads/2019/08/541a3058a469bde11893419a6d970540-original.pdf>
5. Crystal, D. A Dictionary of Linguistics & Phonetics. Fifth Edition. Blackwell Publishing House. 2003. 508 p.
6. Jespersen, O.H. Growth and Structure of the English Language. Leipzig. Published by B.G. Teubner. – 1905, 267 p.
7. Mukundan, J., Roslim, N. Textbook Representation of Prepositions. December 2020. pp. 13-24.
https://www.researchgate.net/publication/347289627_TEXTBOOK_REPRESENTATION_OF_PREPOSITIONS

8. Sayfullayev, A.I. Text Forming Functions of the Preposition. pp. 60-62.
<https://cyberleninka.ru/article/n/text-forming-functions-of-the-preposition/viewer>
9. Steinbeck, J. The Winter of Our Discontent. A Novel. Moscow, Vysshaja Škola – 1985. 271 p.
10. Yaş, E. English Prepositions as Function Words are not as Easy for Language Learners as Normally Supposed to Be. 2022, 17 p. Batman University Journal of Life Sciences. pp. 48-64.
https://www.academia.edu/83028853/English_Prepositions_As_Function_Words_Are_Not_As_Easy_For_Language_As_Normally_Supposed_To_Be

NISHANA KARIMOVA

THE ROLE OF PREPOSITIONS IN TEXT FORMATION IN MODERN ENGLISH

ABSTRACT

Although prepositions in Modern English are considered structural part of speech as connecting words, they play an important role in establishing intra-textual paradigmatic and syntagmatic relations, completing the idea to be expressed, and clearly and precisely expressing the information to be transmitted in grammatical and semantic terms. Diachronic studies prove that prepositions originate from various parts of speech - nouns, adjectives, conjunctions, adverbs, and exclamations. Although prepositions create grammatical homonymy with the mentioned parts of speech, they express various lexical meanings and syntactic functions within the text by creating prepositional periphrastic expressions that differ in their processing position in the language and together with the words to which they belong. Prepositions play an important role in the correct construction of the intra-textual idea in terms of meaning and form. The presented article deals with the role of prepositions and prepositional combinations in text creation in Modern English.

Keywords: *functional words, prepositional phrases, functional sentence perspective, communicative sentence perspective, text formation.*

РОЛЬ ПРЕДЛОГОВ В ФОРМИРОВАНИИ ТЕКСТА В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

НИШАНА КАРИМОВА

АННОТАЦИЯ

Хотя в современном английском языке предлоги считаются вспомогательными частями речи в качестве связующих слов, они играют важную роль в установлении внутритекстовых парадигматических и синтагматических связей, завершении выражаемой идеи и четком и точном

изложении передаваемой информации в грамматическом и семантическом плане. Диахронические исследования доказывают, что предлоги происходят из различных частей речи — существительных, прилагательных, союзов, наречий и восклицательных знаков. Хотя предлоги создают грамматическую омонимию с упомянутыми частями речи, они выражают различные лексические значения и синтаксические функции в тексте, создавая предложные перифрастические выражения, которые различаются по своему положению в языке и по взаимодействию со словами, к которым они принадлежат. Предлоги играют важную роль в правильном построении внутритекстовой идеи с точки зрения значения и формы. В данной статье рассматривается роль предлогов и предложных сочетаний в создании текста на современном английском языке.

Ключевые слова: *функциональные слова, предложные обороты, функциональная синтаксическая перспектива, коммуникативная синтаксическая перспектива, формирование текста.*

Rəyçi: fil.e.d.,dos. Qurbanova Lalə Qədir